

Siemenkuulumisia

Kaurajuuri hyvässä kasvussa jo toukokuun alussa.

Kaurajuuren näyttävää kukintaa.

Siemenkauppa käy vilkkaana

MAATIAISEN siemenvälityksen kevät on alkanut ennennäkemättömän vilkkaana jo tammikuusta lähtien. Kiinnostus kotimaisiin siemeniin koriste- ja hyötykasveissa näyttää nousevan vuodelta. Tietenkin vilkkauden syy voi olla vieläkin keskuudessamme olevan covid-viruksen ja näin ihmisillä on enemmän aikaa harrastaa viljelyä ja kasvien kasvatusta pihamaillaan. Ja jotta vastaisuudessakin saisimme kotimaista siementä kylvää, niin tässä ote Frans Salosen kirjasta *Keittökasvien ja marjain viljelys* (1925). Siinä annetaan yleistä ohjeistusta vihannesten siemenviljelyyn. Löysin tämän edeltäjänä Anna Lassilan vanhoista siemenkuulumisista, mutta aihe on vieläkin hyvin ajankohtainen sekä tärkeä ja näin haluan jakaa tämän ja palata vuoden 2/2012 siemenkuulumisiin Fransin sanoin.

← Kaurajuuren "siemenpallo".

”Meidän tulisi mahdollisimman paljon harjoittaa kotimaista siemenviljelyä! Se on tärkeätä jo senkin vuoksi, että omassa maassamme kasvatetut siemenet ovat parempia kuin ulkomailta hankitut. Mutta meidän ei tule tyytyä siihen, että muutamat suurliikkeemme tai harvalukuiset yksityiset yrittelijät viljelevät keittiökasvien siemeniä. Koko maan tarve ei tule sillä tyydytetyksi. Siksi pä onkin jokaisen viljelijän, jolla siihen tilaisuus tarjoutuu, velvollisuus ryhtyä tähän toimeen. Etupäässä on viljeltävä sellaisten kasvien siemeniä, jotka meillä vuosittain vaikeuksitta valmistuvat. Tällaisista kasvilajeista mainittakoon mm. kupukaali, lanttu, nauris, palsternakka, herneet, kurkku, retiisi, tilli. Suotuisina vuosina antavat mm. porkkana, punajuurikas, salaatti ja tav. pinaatti oikealla menettelytavalla kypsää siementä.

Siemenviljelyksessä käytettävän siemenen sekä siemenistukkaiden valitseminen on suoritettava erikoisella huolellisuudella, sillä niiden hyvydestä viljelyksen onnistuminen pääasiassa riippuu. Käytettävä siemen tulee olla laatu puhdasta, vapaata kasvitaudeista, hyvin kehittyntä ja tuleentunutta ja mikäli mahdollista, kotimaista kantaa. Keittiökasvisatoa syksyllä korjattaessa valitaan siemenistukkaiksi täysin terveitä, keskisuuria ja säännöllisiksi kehittyneitä yksilöitä. Useimmat eri lajit vaativat verrattain pitkän kasvukauden. Sen vuoksi sovitetaan siemenviljelyskasvit mahdollisimman lämpimään, tuulilta suojattuun paikkaan. Tuulilta suojattu, keskikorkea, kuohkea, kosteahko multamaa, joka on hyvässä kasvuvoimassa, soveltuu verrattain hyvin siemenviljelykseen. Tällainen maa voidaan valmistaa kylvö- ja istutuskuntoon varhain keväällä, millä seikalla on erittäin suuri merkitys siemenviljelyksessä.

Siemenviljelysmaan pitäisi olla mahdollisimman puhdas rikkaruohojen siemenistä ja -juurista. Maan muokkaus on suoritettava huolellisesti. Maassa pitää olla runsaasti kasvin ravintoaineita varsinkin fosforihappoa. Siemenviljelyskasvit kuluttavat huomattavan paljon myöskin tyypeä, mutta kalia vähän. Siemenkylvöt sekä istukkaiden istutus on suoritettava mahdollisimman varhain keväällä. Jos sen jälkeen sattuu hallowa, on istukkaita ja taimia sopivalla tavalla suojeltava. Istutettaessa pidetään huoli siitä, etteivät istukkaat saa jäädä pidemmäksi aika tuulen tai auringon kuivatettavaksi. Juurikasvien siemenistukkaat istutetaan lapi-
on avulla niin syvään, että juuret peittyvät kokonaan multa. Kovin syvään ei niitä kuitenkaan pidä panna.

→ Herneistä saa helposti kerättyä siemensatoa talteen.

Kaurajuuren siemeniä.

Retiisin avautuvia kukkia.

Maailainen 2 / 2021

Istutettaessa on edullista kastella istukkaat, sillä silloin ne juurtuvat pikemmin.

Jo kasvamaan alkaneet istukkaat pitää heti istutuksen tapahduttua peittää muutamaksi vuorokaudeksi kuusen havuilla. Silloin tulevat pimeässä ja lämpimässä kehittyneet lehdet suojatuksi voimakkaalta auringolta, tuulelta sekä mahdollisesti sattuvilta yöhalloilta. Kasvukaudella on maa pidettävä myötäänsä kuohkeana ja vapaana rikkaruohoista. Kaikkia kasvien varsia, jotka eivät omin neuvoin pysy pystyssä, on aikanaan sopivalla tavalla tuettava. Kasvitauteja ja tuhohyönteisiä vastaan tulee käyttää kaikkia mahdollisia keinoja. Jos kylvöksestä nousee sellaisia kasviyksilöitä, joissa jossain suhteessa ilmenee eroavaisuuksia kysymyksessä olevasta laadusta, on ne kiireimmiten poistettava, sillä sellaiset taimiüksilöt voivat vaikuttaa epäedullisesti laadun puhtauteen. Niin ikään pitäisi poistaa kaikki heikkokasvuiset, sekä niukasti siemeniä kantavat yksilöt, ja olisi siemensatoa otettava vain runsaasti siemeniä antavista yksilöistä. Siemensatoa korjataan sitä mukaa, kun siemenet kypsyvät. Korjatut siemenet kuivataan ja puhdistetaan.

← *Porkkana kukkii herneiden seassa.*

Jokaisen siemenviljelystä harjoittavan on tärkeää tietää se siemenviljelyksiään mahdollisesti uhkaava vaara, jota nimitetään risteytymiseksi. Risteytymisellä ymmärretään sitä, kun toisilleen läheistä sukua olevat eri kasvilajit tai -laadut hedelmöittyvät toistensa siitepölyllä, jota tuuli ja hyönteiset kuljettavat kukasta kukkaan. Viljelyksestä, jossa ristisiitosta on tapahtunut, ei saada laatupuhdasta siementä. Siemenviljelykset on sen vuoksi järjestettävä siten, ettei samassa kasvitarhassa – ellei se ole erikoisen laaja – samalla kertaa viljellä toisilleen läheistä sukua olevia kasveja. Samana kesänä ei siis viljellä kahden tai useamman kaalilaadun siemeniä, **toisin sanoen ei mistään kasvilajista viljellä kuin yhtä ainoata laatua.**

Kaalilajien, lantun, nauriin ja turnipsin siemeniä ei myöskään pidä viljellä samalla kertaa, sillä kaikki nämä ovat niin läheistä sukua toisilleen, että ne erittäin helposti risteytyvät. Palkokasvit: pavut ja herneet ovat ns. itsesiittoisia, jotka hedelmöityvät jo ennen kukkien aukeamista, minkä vuoksi niiden laadut eivät tavallisesti risteidy keskenään. Ristisiitos on kuitenkin, luultavasti hyönteisten välityksellä mahdollinen. Varovaisuuden vuoksi ei siis eri herne- tai papulaatujakaan ole hyvä viljellä lähekkäin. Samana vuonna voidaan viljellä ainoastaan joko yhtä kupu- tai mitä kaalilajia tahansa, yhtä lanttulaatua tai yhtä naurislaatua. Keskenään eivät milloinkaan risteidy esim. porkkana, lanttu, herne, pinaatti, joten niitä voidaan vaaratta viljellä rinnakkain, mutta kuten jo mainittu kustakin lajista vain yhtä ainoata laatua.

Siemenviljelyksessä on erittäin tärkeää tietää varmasti viljeltävien laatujuen nimet. Niin ikään on tarkasti huolehdittava siitä, ettei eri laadut pääse millään tavalla keskenään sekaantumaan. Sen vuoksi varustetaan viljelykset maahan vahvasti upotetuilla nimipaaluilla, joihin selvästi kirjoitetaan kunkin lajin ja laadun nimi. Satoa korjattaessa on meneteltävä siksi huolellisesti, etteivät eri laadut vähääkään sekaannu toisiinsa. Varastossakin pitää jokaisella laadulla olla oma nimilappunsa. Puhdistettaessakin on sekoitusta vältettävä. **Siemenpussit varustetaan laji- ja laatu kirjoituksen lisäksi vuosiluvulla, että varmasti tiedetään siemenen ikä jne.”**

Retiisistä saa myös helposti siementä.

Esittelystä keväinenkin hyötykasvi

Kaurajuuri (*Tragopogon porrifolius*) kasvaa luontaisesti mm. Kreikassa ja Italiassa. Jo antiikin ajan roomalaisilla oli tämä kaksivuotinen kasvi viljelyksessä, Ranskassa sen kasvatus alkoi 1500-luvulla. Kaurajuuri muistuttaa piennarpukinpartaa sekä ehkä tutumpaa viljelykasvia mustajuurta.

Kaurajuurta voidaan keittiössä käyttää monella tapaa, sen maku on mieto ja makea; ja sanotaan myös muistuttavan osterin makua. Ehkä osteria sekä kaurajuurta itse maistaneet voivat tämän asian vahvistaa, onko näin... mutta kasvi tunnetaan myös nimellä Oyster Plant tai Vegetable Oyster. Nuoria keväisiä lehtiä voi käyttää tuoreena salaattissa tai keitetynä, nuoria kukkavarsia parsan tapaan, kukkia voi lisätä salaattiin sekä itse juurta käyttää mm. keitoissa ja muhennoksissa. Vaikuttaa hyvin hyötykäyttöiseltä kasvilta!

Kaurajuuri kylvetään toukokuussa ja juuria pääse nostamaan maasta syksyllä tai seuraavana keväänä. Kaikkia juuria ei kannata kumminkaan nostaa ylös, vaan osa kannattaa jättää kukkimaan kesällä ja tuottamaan siemeniä. Siemeniä voi sitten lähettää niiden valmistuttua siemenvälitykseen ja jatkaa näin siemenvälityksen perinteitä!

Kevätterveisin, ANNE LEINO

kuvat: Anne Leino